

KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE

DOKTRINALNA NOTA

O NEKIM PITANJIMA VEZANIM UZ SUDJELOVANJE KATOLIKA U POLITIČKOM ŽIVOTU

S predgovorom nadbiskupa Mons Francisca–Javiera Lozana apostolskog nuncija u Hrvatskoj

Udruga
Obiteljski Centar
Zagreb

KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE

DOKTRINALNA NOTA

O NEKIM PITANJIMA VEZANIM UZ SUDJELOVANJE KATOLIKA U POLITIČKOM ŽIVOTU

Zagreb, 2011.

... Crkva uči da nema prave slobode bez istine. »Istina i sloboda su ili skupa povezane ili skupa nesretno propadaju«. U društvu u kojem se istina ne spominje niti traži, slabi i svaki oblik istinskog ostvarenja slobode, otvarajući put libertinizmu i individualizmu, štetnima za očuvanje dobra osobe i cijelog društva...

Doktrinalna Nota br. 7.

Etika, koju zastupa i promiče Katolička Crkva je univerzalna. To znači da je obavezujuća za sve ljude bez obzira na njihovu religioznost ili svjetonazor. Etički stavovi Katoličke Crkve su uvijek dosljedno pravedni, pošteni i konstruktivni, a također i dosljedno izražavaju i primjenjuju pravu dobrotu i ljubav.

Kada katolici u javnom društvenom ili političkom životu zastupaju katoličke stavove, oni ih ne zastupaju zato što su katolički, nego zato što su najbolji, i to najbolji za sve ljude, i za katolike i za nekatolike. Najbolji su za sve zato što su dosljedno pravedni i pošteni, a ako nisu takvi, onda nisu niti katolički.

Izdavač

IZDAVAČ: *Udruga obiteljski centar — Zagreb*
ZA IZDAVAČA: *Marijo Živković*
ISBN 953-99181-0-3
TREĆA NAKLADA: *85.000 primjeraka*
PREVODILAC: *Slavko Antunović*

TISAK: Kika graf, Zagreb

PREDGOVOR

S osobitim zadovoljstvom prihvatio sam napisati kratki predgovor drugom hrvatskom izdanju ***Doktrinalne note o nekim pitanjima vezanim uz sudjelovanje katolika u političkom životu,*** koje izdaje Obiteljski Centar.

Originalni dokument odobrio je blagopokojni Sveti Otac, sluga Božji Ivan Pavao II. 21.studenog 2002. primivši u audijenciju uzoritog kardinala Josepha Ratzingera, tada pročelnika Kongregacije za nauk vjere, i preuzvišenog mons. Tarcisija Bertonea, u to vrijeme tajnika iste Kongregacije.

Kada je 2003. Udruga Obiteljski Centar priredila u Zagrebu tribinu za svečano predstavljanje svog prvog izdanja ovog dokumenta nije se ni slutilo da će nakon dvije godine na Petrovu stolicu Božja Providnost pozvati pročelnika Kongregacije za nauk vjere, koji će uzeti ime Benedikt XVI., a da će on izabrati tadašnjeg tajnika istog dikasterija za kardinala i Državnog tajnika.

Na toj tribini, na koju sam ljubezno bio pozvan, napomenuo sam da se radi o dokumentu jedne od

Kongregacija Rimske Kurije. a ne o dokumentu koji je potpisao papa. Ipak – nadodao sam tada – nalazimo se u okviru papinog redovitog naučavanja, jer je Sveti Otac odobrio ***Notu*** i naložio njeno objavljivanje. Danas, s papom Benediktom XVI. kao vrhovnim pastirom univerzalne Crkve, ***Doktrinalna nota*** dobiva na težini i na autoritetu.

Kao predstavnik Svetog Oca u Republici Hrvatskoj drago mi je što mogu doprinijeti poznavanju i širenju ovog Dokumenta koji jasno odražava naučavanje Rimskih Prvosvećenika i Drugog vatikanskog koncila i trajno se poziva na Sveto Pismo i na neprekinutu tradiciju Crkve.

Stoga izražavam najbolje želje da javni život ove ljubljene zemlje i nadalje prožimlju principi socijalnog nauka Crkve i da velikodušno zalaganje katolika u politici učvrsti uzvišene vrednote pravde, solidarnosti i mira koje će Hrvatsku voditi uvijek većem duhovnom i materijalnom napretku u znaku demokracije i pravne Države.

Nadbiskup Mons Francisco-Javier Lozano
apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj

RIJEČ IZDAVAČA

Zahvala za pomoć pri izdavanju Note

Udruga Obiteljski Centar — Zagreb s velikom radošću i zahvalnošću Izvještajnoj Katoličkoj Agenciji i drugim dobročiniteljima predaje hrvatskoj javnosti ovo izdanje namijenjeno darivanju.

Darivanje Doktrinalne note

Želimo da darivanjem ovog izdanja što više doprinesemo razumijevanju, prihvaćanju i prakticiranju poštenja, pravednosti, dobrote i ljubavi u hrvatskom privatnom i javnom životu.

Nota je namijenjena svim ljudima

Svaki stav Katoličke Crkve glede međuljudskih odnosa može se dovoljno argumentirati, obrazložiti i poduprijeti pozivanjem na svakom razumljivu i svakome prihvatljivu pravednost, poštenje, dobrotu i ljubav. Kad kažemo svakome, tu mislimo uz katolike i ostale kršćane, nekršćane, ateiste i agnostike. Svatko tko želi biti dosljedno pošten i pravedan prepoznati će u ovom dokumentu realan pristup čovjeku i društvu.

Razjašnjavanje pojmova iz Note

Da bi se olakšalo razumijevanje i prihvaćanje ovog dokumenta, izdavač je na kraju teksta dodao natuknice o nekim pojmovima upotrebljenim ili vezanim uz sadržaj Doktrinalne Note. Radi bolje preglednosti izdavač je dodao međunaslove u izvorni tekst.

Izdavač

Sadržaj

KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE

DOKTRINALNA NOTA

O NEKIM PITANJIMA VEZANIM UZ SUDJELOVANJE KATOLIKA U POLITIČKOM ŽIVOTU

Kongregacija za nauk vjere, poslušavši također mišljenje Papinskog vijeća za laike smatrala je shodnim objaviti ovu »Doktrinalnu notu o nekim pitanjima vezanim uz sudelovanje katolika u političkom životu«. Nota je upućena biskupima Katoličke crkve i, na osobit način, katoličkim političarima i svim vjernicima koji su pozvani sudjelovati u javnom i političkom životu demokratskih društava.

I. TRAJAN NAUK

Kršćani trebaju djelovati na svim područjima javnog i društvenog života

1. Zauzimanje kršćana u svijetu tijekom dvijetisućljetne povijesti pronašlo je mnoštvo različitih izražaja. Jedan je od tih sudjelovanje kršćana u političkom životu: kršćani, kao što je govorio jedan od crkvenih pisaca iz prvih stoljeća, »sudjeluju u javnom životu kao građani«[1].

Crkva među svojim svecima časti brojne muškarce i žene koji su služili Bogu velikodušnom zauzetošću u političkom djelovanju i vršenju vlasti.

Među njima je i sv. Toma More, proglašen zaštitnikom ljudi iz vlasti i političara. On je posvjedočio svojim mučeništvom »neotuđivo dostojanstvo čovjekove savjesti«[2]. Premda izvrgnut različitim oblicima psihološkog

---

1 *Pismo Diognetu*, 5,5; usp. *Katekizam Katoličke crkve*, br. 2240.

2 Ivan Pavao II., Apostolsko pismo u obliku Motu propria *Proglašenje svetog Tome Mora zaštitnikom ljudi iz vlasti i političara*, 1: AAS 93 (2001.), 76.

pritiska, sveti Toma nije pristao na kompromis. Ne odričući se »postojane vjernosti legitimnoj vlasti i institucijama« kojom se odlikovao, poručio je svojim životom i smrću da se »čovjek ne smije odijeliti od Boga, niti politika od morala«[3].

Današnja demokratska društva u kojima svi – što treba pohvaliti – u istinskoj slobodi izravno sudjeluju u vođenju javnih poslova[4], zahtijevaju od građana, kršćana i nekršćana, nove i šire oblike sudjelovanja u javnom životu. Svojim glasom na izborima za predstavnike zakonodavne i izvršne vlasti, kao i na druge načine, svi mogu pridonijeti oblikovanju političkih rješenja i zakonskih odluka koje, po njihovu mišljenju, u većoj mjeri koriste općem dobru[5].

Život u demokratskom političkom sustavu ne bi se mogao plodonosno razviti bez djelatnog, odgovornog i velikodušnog uključivanja svih, »dakako u različitosti i komplementarnosti oblika, razina, dužnosti i odgovornosti«[6].

---

3 *Isto*, 4.

4 Usp. Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes*, 31; Katekizam Katoličke crkve, br. 1915.

5 Usp. Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes*, 75.

6 Ivan Pavao II., Apostolska pobudnica, *Christifideles laici*, 42: AAS 81 (1989.). Ova doktrinalna *nota* odnosi se na sudjelovanje u političkom životu vjernikâ laikâ. Biskupi Crkve imaju pravo i dužnost primjenjivati moralna načela i na područje društvenosti: »unatoč tome aktivno sudjelovanje u političkim strankama pridržano je vjernicima laicima« (isto, 60).

U javnom i političkom životu vjernici i laici djeluju kao građani i na vlastitu odgovornost

Izvršavanjem svojih građanskih dužnosti, »vođeni svojom kršćanskom savješću«[7], u skladu s pripadajućim joj vrijednostima, vjernici laici vrše također svoju zadaću prožimanja vremenitog reda kršćanskim duhom, poštujući njegovu narav i opravdanu autonomiju[8], te surađujući sa ostalim građanima prema specifičnoj stručnosti i na vlastitu odgovornost[9].

Posljedica toga temeljnog učenja Drugog vatikanskog koncila je da se »vjernici laici ne mogu nipošto odreći sudjelovanja u 'politici', to jest u mnogostrukom i raznovrsnom gospodarskom, društvenom, zakonodavnom, upravnom i kulturnom djelovanju koje teži suvislom i institucionalnom promicanju općeg dobra«[10], što uključuje promicanje i obranu dobara, kao što su javni red i mir, sloboda i jednakost, poštivanje ljudskog života i okoliša, pravednost, solidarnost, itd.

Usp. Kongregacija za kler, *Direktorij za službu i život prezbitera*, (31. ožujka 1994.), 33.

7 Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes*, 76.

8 Usp. isto, 36.

9 Usp. Drugi vatikanski koncil, Dekret *Apostolicam actuositatem*, 7; Dogmatska konstitucija *Lumen gentium*, 36, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes*, 31 i 43.

10 Ivan Pavao II., Apostolska pobudnica *Christifideles laici*, 42.

Ova nota podsjeća na neka načela svojstvena kršćanskoj savjesti

Ova *nota* nema namjeru izložiti cjelokupni nauk Crkve o tom pitanju, koji je u svojim bitnim crtama sažet u *Katekizmu Katoličke Crkve*, nego namjerava samo dozvati u svijest neka načela koja su svojstvena kršćanskoj savjesti i koja nadahnjuju društveno i političko zauzimanje katolika u demokratskim društvima[11]. I to poradi toga što su se u ovo posljednje doba, često pod pritiskom svjetskih događanja, javila dvosmislena usmjerenja i diskutabilna stajališta zbog kojih je nužno pojasniti neke važne sastavnice učenja Crkve na tome području.

---

11 U posljednja dva stoljeća, papinsko se Učiteljstvo više put oglasilo o temeljnim pitanjima vezanim uz društveni i politički poredak. Usp. Lav XIII., Enciklika *Diuturnum illud*, ASS 14 (1881.–1882.); Enciklika *Immortale Dei*, ASS 18 (1885.–1886.); Enciklika *Libertas praestantissimum*, ASS 20 (1887.–1888.); Enciklika *Rerum novarum*, ASS 23 (1890.–1891.); Benedikt XV., Enciklika *Pacem Dei munus pulcherrimum*, AAS 12 (1920.); Pio XI, *Enciklika Quadragesimo anno*, AAS 23 (1931.); Enciklika *Mit brennender Sorge*, AAS 29 (1937.) 145–167; Enciklika *Divini Redemptoris*, AAS 29 (1937.) 78 sl.; Pio XII., Enciklika *Summi Pontificatus*, AAS 31 (1939.) 423 sl.; *Božićne poruke 1941.–1944.*; Ivan XXIII., Enciklika *Mater et magistra*, AAS 53 (1961.) 401–464; Enciklika *Pacem in terris* AAS 55 (1963.) 257–304; Pavao VI., Enciklika *Populorum progressio*, AAS 59 (1967.) 257–299; Apostolsko pismo *Octogesima adveniens*, AAS 63 (1971.) 401–441.

II. NEKE KLJUČNE TOČKE U TRENUTNIM KULTURALNIM I POLITIČKIM RASPRAVAMA

2. Građansko se društvo danas nalazi u složenom kulturalnom procesu koji pokazuje svršetak jednog razdoblja i nesigurnost zbog početka nečega novog što se pomalja na obzoru. Velika postignuća našeg doba pokazuju čovjekov napredak u dostizanju životnih uvjeta primjerenijih čovjekovu dostojanstvu.

Porast odgovornosti prema zemljama koje su još uvijek na putu razvoja nesumnjivo je znak od velike važnosti, koji pokazuje sve veću osjetljivost za opće dobro. Zajedno s tim, ipak, ne mogu se prešutjeti stvarne opasnosti koje određena stremljenja u društvu promiču kroz zakonodavstva, niti se smiju zanemariti posljedice koje će to imati po buduće naraštaje.

Etički pluralizam je neprihvatljiv

Danas je na snazi svojevrsni kulturalni relativizam što se jasno ispoljava u teoretskoj razradi i obrani etičkog pluralizma, koji opravdava dekadenciju i napuštanje razlogâ i načelâ naravnog moralnog zakona.

Slijedom tog stremljenja nije neobično, nažalost, čuti u javnosti izjave u kojima se tvrdi da je taj etički pluralizam sâm preduvjet za demokraciju[12].

Kao rezultat, građani za vlastita moralna opredjeljenja traže potpunu autonomiju dok zakonodavci smatraju da poštuju tu slobodu odlučivanja donoseći zakone koji ne uzimaju u obzir načela naravne etike popuštajući tako pred određenim prolaznim moralnim i kulturalnim usmjerenjima[13], kao da bi sva shvaćanja života bila jednako vrijedna.

Istodobno, prijetvorno se poziva na vrijednost tolerancije kada se od većine građana, među njima i katolika, traži da svoj doprinos društvenom i političkom životu – putem legitimnih sredstava koja su u demokraciji svima dostupna – ne zasnivaju na shvaćanju osobe i općeg dobra koje smatraju istinitima i ispravnima.

Pošteno i pravedno je ono što priznaje i poštuje stvarne i cjelokupne čovjekove potrebe i interese.

Sama povijest 20. stoljeća pokazuje kako su u pravu oni građani koji prepoznaju pogrešnost relativizma i, zajed-

---

12 Usp. Ivan Pavao II., Enciklika *Centesimus annus*, 46: AAS 83 (1991.); Enciklika *Veritatis splendor*, 101: AAS 85 (1993.), 1212–1213; *Govor talijanskom parlamentu*, 5: *L'Osservatore Romano* (15. studeni 2002.).

13 Usp. Ivan Pavao II., Enciklika *Evangelium vitae*, 22: AAS 87 (1995.), 425–426.

no s tim, shvaćanja da ne postoji moralna norma ukorijenjena u narav ljudskog bića, koja mora voditi naše shvaćanje čovjeka, općeg dobra i države.

3. To relativističko poimanje pluralizma, naravno, nema ništa zajedničko s legitimnom slobodom građanâ katolikâ da među političkim mišljenjima izaberu ona koja su spojiva s vjerom i naravnim moralnim zakonom i koja se prema njihovu kriteriju najbolje podudaraju sa zahtjevima općeg dobra.

Politička sloboda nije i ne može se temeljiti na relativističkoj ideji da su sva poimanja čovjekova dobra jednako istinita i vrijedna, već, radije, na činjenici da su politička djelovanja, korak po korak, upravljena što konkretnijem ostvarenju istinskog dobra čovjeka i društva u određenom povijesnom, zemljopisnom, gospodarskom i kulturalnom kontekstu.

Prava demokracija ne prihvaća nikakvu nepravdu

Iz specifičnosti zadaća koje treba ostvariti i različitosti okolnosti općenito proizlazi pluralnost političkih usmjerenjâ i rješenjâ. Nije zadaća Crkve izložiti konkretna rješenja – a još manje predlagati pojedina rješenja kao jedina prihvatljiva – za ovozemna pitanja koja je Bog prepustio slobodnom i odgovornom sudu svakog pojedinca, premda je njezino pravo i dužnost izreći moralne

sudove o svjetovnim pitanjima kada se to traži od vjere ili moralnog zakona[14].

Ako kršćani moraju »u uređenju vremenitih stvari priznati kao legitimna mišljenja koja se međusobno razlikuju«[15], jednako tako su pozvani odbaciti, kao štetno za demokratski život, shvaćanje pluralizma koje se zasniva na moralnom relativizmu. Demokracija naime mora počivati na istinskim i čvrstim temeljima, to jest neopozivim etičkim načelima koji po svojoj naravi i svojoj ulozi predstavljaju sam temelj društvenog života.

Na razini konkretnog političkog djelovanja općenito mogu postojati različite političke stranke u kojima katolici mogu djelovati kako bi ostvarili – osobito kroz parlamentarna zastupanja – svoje pravo i obvezu da doprinose izgradnji građanskog života svoje zemlje[16].

Prihvatljivi pluralizam bira između više pravednih i poštenih rješenja

Tomu je tako zbog naravi određenih odluka vezanih uz društveni poredak koje dopuštaju više mogućih načina ostvarenja istih temeljnih vrijednosti. A također i mogućnosti, zatim činjenice da su često moralno prihvatljive različite strategije za ostvarenje ili jamčenje iste te-

---

14 Usp. Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes*, 76.

15 Isto, 75.

16 Usp. isto, 43 i 75.

meljne vrijednosti, mogućnosti da se na različiti način tumače temeljna načela političke teorije, a također i tehničke složenosti dobrog dijela političkih problema. To se ipak ne smije pomiješati s nejasnim pluralizmom u odabiru moralnih načela ili bitnih vrijednosti.

Opravdana pluralnost vremenitih izbora u samom je korijenu djelovanja katolika u politici i izravno je povezana s kršćanskim moralnim i društvenim učenjem. Tog su se učenja katolici laici dužni držati pri sudjelovanju u političkom životu kako bi bili sigurni da je ono u znaku dosljedne odgovornosti za vremenite stvarnosti.

Ispravno shvaćanje osobe je temelj uspješne demokracije

Crkva je svjesna da demokracija s jedne strane na najbolji način izražava izravno sudjelovanja građana u političkim odlukama, a s druge je moguća samo u mjeri u kojoj ima u svom temelju ispravno shvaćanje *osobe*[17].

Sudjelovanje katolika u političkom životu ne smije ničim ugroziti to načelo, jer bi se u suprotnom zanijekalo kršćansku vjeru u svijetu i unutarnje jedinstvo i dosljednost samih vjernika.

Demokratsko ustrojstvo na kojem se suvremena država nastoji izgraditi bilo bi poprilično krnje ukoliko u njegovu središtu ne bi bila osoba. Poštivanje je osobe to koje demokratsko sudjelovanje čini mogućim.

---

17 Usp. isto, 25.

Kao što uči Drugi vatikanski koncil, zaštita »prava osobe jest, naime, nuždan uvjet da građani, bilo pojedinačno ili udruženi, mogu aktivno sudjelovati u životu i upravi javnih poslova«[18].

Nepovredivost ljudskog života je jedan od bitnih temelja svake društvene pravednosti

4. Polazeći otud grana se složena mreža današnjih problema, uključujući neka s kojima se prošli naraštaji nisu nikada suočili. Znanstveni napredak, doista, urodio je postignućima koja pobuđuju nemir u savjestima i koja nameću iznalaženje rješenja koja će biti kadra poštivati na dosljedan i postojan način etička načela.

Istodobno, iznose se zakonski prijedlozi koji, ne mareći za posljedice koje će to imati po egzistenciju i budućnost naroda u smislu oblikovanja uljudbi i društvenih ponašanja, nasrću na samu nepovredivost ljudskog života.

Obaveza je suprotstaviti se svakom zakonu koji napada ljudski život

Katolici, u tim teškim prilikama, imaju pravo i dužnost podsjećati društvo na dublji smisao života i odgovornost svakoga u tom pogledu. Ivan Pavao II., nastavljajući

18 *Isto*, 73.

trajni nauk Crkve, više je put ponovio da oni koji su izravno uključeni u zakonodavna predstavništva imaju »preciznu obvezu da se suprotstave« svakom zakonu koji napada ljudski život. Njima, kao i svakom katoliku, nije moguće sudjelovati u širenju mišljenja u korist takvog zakona, niti je ikom od njih dopušteno za njega glasovati[19].

To ne sprječava, kao što uči Ivan Pavao II. u enciklici *Evangelium vitae* govoreći o slučaju kada nije moguće otkloniti ili potpuno dokinuti zakon o pobačaju koji je već na snazi ili predložen za glasovanje, da »jedan zastupnik, čije bi osobno apsolutno protivljenje pobačaju bilo jasno i svima poznato, dozvoljeno ponudi vlastitu potporu prijedlozima koji smjeraju *smanjenju štete* nekog zakona te da smanji negativne učinke na razini kulture i javne moralnosti«[20].

Nedopustivo je podupirati i glasati za nepravedne programe i zakone

U tom se kontekstu mora napose spomenuti da ispravno oblikovana kršćanska savjest ne dopušta ikome da svojim glasom podupire političke programe ili pojedini zakon koji proturječe temeljnim sadržajima vjere i morala.

---

19 Usp. Ivan Pavao II., Enciklika *Evangelium vitae*, 73.

20 *Isto*.

Kršćanska vjera čini nerazdjeljivu cjelinu i nedopustivo je izdvojiti ijedan njezin sadržaj na štetu cjeline katoličkog nauka.

U političkom zauzimanju za jedan određeni vidik društvenog nauka Crkve ne iscrpljuje se odgovornost pojedinca za opće dobro. Niti katolik smije misliti kako može na drugog prenijeti tu svoju kršćansku odgovornost. Ta zadaća proizlazi naime iz evanđelja Isusa Krista, tako da se istina o čovjeku i svijetu naviješta i u djelo provodi.

Kada političko djelovanje dolazi u dodir s moralnim načelima koja ne dopuštaju ukidanja, iznimke ili kompromis, tada zauzetost katolika biva još izraženija i pod teretom veće odgovornosti.

Kada je riječ o *temeljnim i neotuđivim etičkim zahtjevima*, vjernici moraju znati da je u pitanju sama bît moralnog reda, koji se tiče dobra osobe u cjelini.

Zakoni trebaju braniti pravo na život od začeća do prirodnog svršetka

To je slučaj sa zakonima o *pobačaju* i *eutanaziji* (koju se ne smije pomiješati sa odlukom da se odustane od *terapijske upornosti*; odluka u tom pravcu naime je, također s moralnog stajališta, opravdana). Takvi zakoni moraju braniti temeljno pravo na život počevši od njegova začeća do njegova prirodnog svršetka.

Nije u redu zakonom izjednačavati obitelj i ostale oblike suživota

Jednako tako, potrebno je čuvati i promicati *obitelj*, utemeljenu na monogamnom braku između osoba različitog spola i zaštićenu u njezinu jedinstvu i postojanosti, unatoč suvremenim zakonima o rastavi: s njom se ni na koji način ne mogu izjednačiti ostali oblici suživota, niti smiju kao takvi biti zakonom priznati.

Roditelji imaju neotuđivo pravo odgajati svoju djecu u skladu sa svim svojim pozitivnim uvjerenjima

Isto vrijedi za jamčenje slobode roditeljima da *odgajaju* svoju djecu; to je neotuđivo pravo koje je, između ostalog, priznato u Općoj povelji o ljudskim pravima.

Na isti se način mora promatrati *briga društva za maloljetnike* i oslobađanje od *suvremenih oblika ropstva* (primjerice zloupotrebe droge i prostitucije).

Postoji, nadalje, pravo na *vjersku slobodu* i razvoj *gospodarstva* koje će biti u službi osobe i općeg dobra, u poštivanju društvene pravde, načelâ ljudske solidarnosti i supsidijarnosti, prema kojima se moraju »priznata prava svih osoba, obitelji i skupina, kao i njihovo služenje tim pravima«[21].

---

21 Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes*, 75.

Pravi mir je djelo pravednosti i ljubavi

Konačno, treba spomenuti pitanje *mira*. Određene mirotvorne i ideološke vizije nastoje, ponekad, sekularizirati vrijednost mira, dok se, u drugim slučajevima, javlja problem poopćenih etičkih prosudbi pri čemu se zaboravlja na složenost pitanja koja su posrijedi. Mir je uvijek »plod pravednosti i učinak ljubavi«[22]; traži radikalno i potpuno odbacivanja nasilja i terorizma i zahtijeva trajno i budno zauzimanje svih odgovornih u politici.

Mir je uvijek plod pravednosti i učinak ljubavi

22 *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 2304.

III. NAČELA KATOLIČKOG NAUKA O AUTONOMIJI SVJETOVNOG PORETKA I PLURALIZMU

Neprihvatljiv je pluralizam, koji odobrava nepravdu prema bilo kome

5. Dok pluralnost metodologija koja odražava različite senzibilitete i kulture može biti opravdana u pristupu tim pitanjima, nijedan se vjernik ne smije pozivati na načelo pluralizma i autonomije laikâ uključenih u politički život kako bi podupirao politike koje ugrožavaju ili podrivaju temeljne etičke zahtjeve za opće dobro društva.

Temeljni etički zahtjevi za opće dobro društva ukorijenjeni su u čovjeku kakav on stvarno jest

Tu nije riječ o »vjerskim vrijednostima« *per se*, jer su ti etički zahtjevi ukorijenjeni u ljudskoj naravi i pripadaju naravnom moralnom zakonu. Ti etički zahtjevi ne traže od onih koji ih zastupaju da ispovijedaju kršćansku vjeru, premda ih nauk Crkve uvijek i posvuda potvrđuje i brani kao dio svog nesebičnog služenja istini o čovjeku i općem dobru građanskog društva.

Osim toga, ne smije se nijekati da se politika mora također držati načelâ od apsolutne vrijednosti upravo zato jer su u službi dostojanstva osobe i istinskog ljudskog napretka.

Neovisnost građanske i političke sfere od religijske i crkvene

6. Učestalo pozivanje na »*opravdanu autonomiju katolika laika*« u političkom djelovanju zahtijeva određeno pojašnjenje. Promicanje općeg dobra po vlastitoj savjesti nema ništa zajedničko s »konfesionalnošću« ili vjerskom nesnošljivošću. Za katolički moralni nauk neovisnost građanske i političke sfere od religijske i crkvene – *no ne i moralne* – vrijednost je koju je Katolička Crkva stekla i priznala i dio je suvremene civilizacijske baštine[23].

Ivan Pavao II. više je put upozorio na opasnosti koje dolaze od miješanja vjerske i političke sfere. »Do krajnje osjetljivih prilika dolazi kada neka specifično vjerska norma postane, ili teži postati, državni zakon, ne vodeći računa o razlikovanju između pitanja iz religijske domene i onih za koje je mjerodavno političko društvo. Izjednačivanje vjerskog zakona s građanskim pravom može

23 Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes*, 76.

ugušiti vjersku slobodu i ići čak dotle da ograniči ili zanijeće druga neotuđiva ljudska prava«[24].

Vjerski život je izvan nadležnosti države — dodjela javnih službi ne smije ovisiti o vjerskim uvjerenjima ili vjerskom djelovanju građana

Svi su vjernici itekako svjesni da specifično vjerski čini (ispovijest vjere, bogoslužje, podjeljivanje sakramenata, teološka učenja, komuniciranja između vjerskih vlasti i vjernika, i dr.) ostaju izvan nadležnosti države.

Država se ne smije miješati niti na bilo koji način tražiti ili zabranjivati takve aktivnosti, osim kada je u pitanju javni red. Priznavanje građanskih i političkih prava i dodjela javnih službi ne smije ovisiti o vjerskim uvjerenjima ili djelovanjima građana.

Samo je jedna istina — samo je jedna stvarnost

Nešto je sasvim drugo pravo i dužnost građana katolika, kao i svih ostalih građana, da iskreno traže istinu i promiču i brane dopuštenim sredstvima moralne istine koje se tiču društvenog života, pravednosti, slobode, poštivanja života i ostalih prava osobe.

Činjenica da neke od tih istina uči i Crkva ne umanjuje političku legitimnost ili opravdanu autonomiju dopri-

---

24 Ivan Pavao II., *Poruka za Svjetski dan mira 1991.: »Ako želiš mir, poštuj savjest svake osobe«*, 4: AAS 83 (1991.), 414–415.

nosa građana koji se za njih zalažu, neovisno o ulozi koju su u prepoznavanju tih istina odigrali čovjekov razum odnosno potvrđivanje od strane kršćanske vjere. Takvu autonomiju u prvom redu ima osoba koja svojim stavom priznaje istine koje proizlaze iz naravne spoznaje čovjeka koji živi u društvu, također ako te istine istodobno uči određena religija, jer istina je jedna.

Bilo bi pogrešno pomiješati pravu *autonomiju* koju katolici mogu imati u političkom životu s prihvaćanjem načelâ koja ne uzimaju u obzir moralni i društveni nauk Crkve.

Crkveno učiteljstvo rasvjetljuje savjest vjernika

Svojim miješanjem u to područje crkveno Učiteljstvo ne želi vršiti političku vlast ili ukinuti slobodu mišljenja katolika o vremenitim pitanjima. No, ono želi – što i jest njegova vlastita zadaća – poučavati i rasvjetljivati savjest vjernikâ, osobito onih koji sudjeluju u političkom životu, da njihovo djelovanje budu uvijek u službi cjelovitog promicanja osobe i općeg dobra.

Društveni nauk Crkve nije upletanje u vlast pojedinih zemalja. No jamačno postavlja obvezu vjernika laika da bude moralno dosljedan u svojoj savjesti, koja je jedna i nepodijeljena. »U njihovu bivstvovanju ne mogu biti dva usporedna života, s jedne strane, tzv. 'duhovni' život, sa svojim vrednotama i zahtjevima; s druge, tzv. 'svjetovni'

život, tj. život u obitelji, na poslu, u društvenim odnosima, u političkom i kulturnom djelovanju. Mladica, urasla u trs koji je Krist, donosi svoj rod u svim područjima djelovanja i života.

Zaista, sva toliko različita područja laičkog života uklapaju se u Božji naum koji ih želi kao 'povijesno mjesto' objave i ostvarenja djelotvorne ljubavi Isusa Krista na slavu Oca i u službu braći. Svaka djelatnost, sve okolnosti, svako stvarno zalaganje – primjerice, stručnost i solidarnost na poslu, ljubav i privrženost u obitelji te odgoj djece, socijalna skrb i politika, prenošenje istine u području kulture – providnosno su dane okolnosti za 'život neprestane vjere, ufanja i ljubavi'«[25].

Živjeti i djelovati po svojoj savjesti

Živjeti i djelovati po svojoj savjesti u političkim pitanjima nije ropsko pokoravanje stajalištima koja nemaju veze s politikom niti neka vrsta konfesionalizma, već način na koji kršćani daju stvarni prinos da, kroz politički život, društvo postane pravednije i primjerenije dostojanstvu osobe.

---

25 Ivan Pavao II., Apostolska pobudnica *Christifideles laici*, 59. Cijeli je citat iz dekreta Drugog vatikanskog koncila *Apostolicam actuositatem*, br. 4.

Netolerantni sekularizam je neprihvatljiv za sve

U demokratskim društvima svi se prijedlozi slobodno raspravljaju i ocjenjuju. Oni koji bi u ime poštivanja savjesti pojedinca, htjeli vidjeti u moralnoj dužnosti kršćana da budu dosljedni vlastitoj savjesti, nešto zbog čega ih se treba isključiti iz političkog života. Poričući im legitimnost da u politici djeluju na temelju vlastitih uvjerenja u pitanjima od općeg dobra, upali bi u svojevrsni netolerantni *sekularizam*.

Moralna anarhija nema ništa zajedničko s opravdanim pluralizmom

Takvim stavom ne želi se zanijekati samo važnost sudjelovanja kršćana u javnom i političkom životu, već i mogućnost same naravne etike. U tom slučaju, bio bi otvoren put za moralnu anarhiju koja ne bi imala ništa zajedničko s opravdanim pluralizmom.

To bi imalo za očitu posljedicu ugnjetavanje slabijega od strane jačega. Osim toga, marginalizacija kršćanstva ne bi donijela ništa dobrog za budućnost društva i slogu među ljudima; naprotiv, ugrozila bi same duhovne i kulturalne temelje civilizacije.[26]

---

26 Usp. Ivan Pavao II., *Obraćanje diplomatskom zboru akreditiranom pri Svetoj Stolici: L'Osservatore Romano* (11. siječnja 2002.).

IV. RAZMIŠLJANJA O NEKIM POSEBNIM VIDICIMA

Organizacije koje se zovu katoličke trebaju zastupati cjelovite i stvarne katoličke stavove

7. U posljednje je vrijeme bilo slučajeva da su neke organizacije i udruge koje su nadahnjuju na katoličkim načelima davale potporu političkim snagama i pokretima koji su o temeljnim etičkim pitanjima zastupali mišljenja koja se protive moralnom i društvenom učenju Crkve.

Ti su stavovi i potpore, budući da proturječe temeljnim načelima kršćanske savjesti, nespojivi s pripadnošću udrugama ili organizacijama koje sebe nazivaju katoličkima

Katolički mediji trebaju dosljedno zastupati stvarne katoličke stavove

Isto tako treba istaknuti kako su neke katoličke revije i novine u nekim zemljama izražavale politička usmjerenja koja su bila dvoznačna ili pogrešna, krivo tumačeći ideju autonomije katolikâ u politici i ne uzimajući u obzir ovdje spomenuta načela.

Vjera u Isusa Krista, koji je »Put i Istina i Život« (*Iv* 14,6), zahtijeva od kršćana da ulože veće napore u izgradnju uljudbe koja će, nadahnuta na evanđelju, ponovno predložiti baštinu vrijednosti i sadržaja katoličke predaje.

Katoličke stavove treba iznositi na razumljiv i svima prihvatljiv način

Nužnost da se plodovi duhovne, intelektualne i ćudoredne baštine katolištva izraze na način koji će biti razumljiv suvremenoj uljudbi danas je vrlo žurna zadaća, također da bi se izbjegla opasnost kulturalnog otuđenja katolika.

Povrh toga, kulturalna dostignuća i zrelo iskustvo katolika u političkom životu u različitim zemljama, osobito u desetljećima nakon Drugog svjetskog rata, ne dopuštaju bilo kakav kompleks manje vrijednosti u odnosu na ostale političke programe za koje je nedavna povijest pokazala da su slabi ili potpuno promašeni.

Bez autentične katoličke vjere i morala promjene u društvu su na slabim temeljima

Nedovoljno je i ograničavajuće misliti da se zauzimanje katolika u društvu može ograničiti na jednostavnu preobrazbu struktura, jer ako na osnovnoj razini nema uljudbe koja je u stanju prihvatiti, opravdavati i provoditi u djelo stajališta koja proizlaze iz vjere i morala, te će promjene uvijek počivati na slabim temeljima.

Kršćanska vjera nije nikada težila za tim da društvena i politička pitanja smjesti u strogi okvir, svjesna da u povijesnoj dimenziji u kojoj čovjek živi postoje nesavršene situacije, koje su često podložne brzim promjenama.

Zbog toga je nužno da kršćanin odbaci političke stavove i djelovanja nadahnuta na utopističkoj viziji koja, izokrećući tradiciju biblijske vjere u neku vrstu profetizma bez Boga, zloupotrebljava religijsku poruku usmjeravajući savjesti prema nadi koja je u potpunosti upravljena ovozemnoj stvarnosti i lišava značenja ili reinterpretira kršćansko stremljenje prema vječnom životu.

Nema prave slobode bez istine

Istodobno, Crkva uči da nema prave slobode bez istine. »Istina i sloboda su ili skupa povezane ili skupa nesretno propadaju«[27]. U društvu u kojem se istina ne spominje niti traži, slabi i svaki oblik istinskog ostvarenja slobode, otvarajući put libertinizmu i individualizmu, štetnima za očuvanje dobra osobe i cijelog društva.

8. U tom pogledu dobro je dozvati u svijest istinu koja se danas u javnom mišljenju nerijetko pogrešno shvaća i iznosi: pravo na slobodu savjesti i na poseban način na vjersku slobodu, o kojem uči deklaracija *Dignitatis humanae* Drugog vatikanskog koncila, temelji se na ontološkom dostojanstvu osobe, a ni na koji način na nepostojećoj jednakosti među religijama i kulturalnim sustavima ljudskog roda[28].

---

27 Ivan Pavao II., Enciklika *Fides et ratio*, 90: AAS 91 (1999.), 75.

28 Usp. Drugi vatikanski koncil, Deklaracija *Dignitatis humanae*, 1: »Stoga ponajprije izjavljuje Sveti Sabor da je sam Bog objavio ljudskom rodu put po kojemu se – Njemu služeći – ljudi mogu u Kristu spasiti i posvetiti. Vje-

Nisu sve religije i učenja jednako vrijedni

Razmišljajući o tom pitanju papa Pavao VI. uči da »Koncil, ni na koji način, ne temelji to pravo na vjersku slobodu na činjenici da sve religije i sva učenja, uključujući također kriva, imaju više ili manje jednaku vrijednost; temelji je naprotiv na dostojanstvu osobe, koje zahtijeva da je se ne izlaže izvanjskim prisilama koje teže spriječiti savjest u njezinu traženju istine o pravoj religiji i prianjanje uz istu«[29].

Kada dakle katolički nauk potvrđuje slobodu savjesti i vjerske slobode ne protuslovi osudi ravnodušnosti i relativizma[30]; naprotiv, s njom se potpuno slaže.

---

rujemo da ta jedina prava religija postoji u katoličkoj i apostolskoj Crkvi«. To nimalo ne umanjuje iskreno poštivanje koje Crkva gaji prema različitim vjerskim tradicijama, prepoznavajući u njima »elemente istine i dobra«. Vidi također, Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija *Lumen gentium*, 16; Dekret *Ad gentes*, 11; Deklaracija *Nostra aetate*, 2; Ivan Pavao II., Enciklika *Redemptoris missio*, 55; AAS 83 (1991.), 302–304; Kongregacija za nauk vjere, Deklaracija *Dominus Iesus*, 2, 8, 21: AAS 92 (2000.), 742–765.

29 Pavao VI., *Govor Svetom kolegiju i Rimskoj prelaturi*, u: »*Insegnamenti di Paolo VI*« 14 (1976.), 1088–1089.

30 Usp. Pio IX., Enciklika *Quanta cura*, ASS 3 (1867.) 162; Lav XIII., Enciklika *Immortale Dei*, ASS 18 (1885.) 170–171; Pio XI., Enciklika *Quas primas*, AAS 17 (1925.) 604–605; *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 2108; Kongregacija za nauk vjere, Deklaracija *Dominus Iesus*, br. 22.

V. ZAKLJUČAK

Vjera se treba odražavati u životu katolika

9. Smjernice sadržane u ovoj *noti* namjeravaju rasvijetliti jedan od najvažnijih vidika jedinstva kršćanskog života: povezanost vjere i života, evanđelja i kulture, na koju podsjeća Drugi vatikanski koncil koji potiče kršćane da »nastoje svojim zemaljskim dužnostima vjerno udovoljavati, i to vođeni evanđeoskim duhom.

To što smo besmrtni, čini još važnijim ponašanje tokom zemaljskog života

Ostavljaju istinu oni koji zato što znaju da ovdje nemamo stalna prebivališta, nego da tražimo buduće, misle da zbog toga mogu zanemariti svoje zemaljske dužnosti, zaboravljajući da ih sama vjera još više obavezuje na njih, svakoga prema njegovu pozivu...

Neka se kršćani radije vesele što... mogu sve svoje zemaljske djelatnosti obavljati tako da ljudska, obiteljska, profesionalna, znanstvena ili tehnička nastojanja ujedinjuju u životnu sintezu s religioznim vrednotama pod čijim se uzvišenim vodstvom sve upravlja na slavu Božju«[31].

---

31 Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes*, 43; vidi također Ivan Pavao II., Apostolska pobudnica *Christifideles laici*, 59.

Vrhovni svećenik Ivan Pavao II. na audijenciji od 21. studenoga 2002. odobrio je ovu notu, prihvaćenu na redovnoj sjednici ove Kongregacija i naredio da se objelodani.

Rim, iz sjedišta Kongregacije za nauk vjere, 24. studenog 2002., svetkovina Krista Kralja svega stvorenja.

† KARDINAL JOSEPH RATZINGER
Pročelnik

† TARCISIO BERTONE, S.D.B.
Umirovljeni nadbiskup Vercellija
Tajnik

Doktrinalnu notu je potpisao sadašnji papa Benedikt XVI., a odobrio i naredio objavljivanje papa Ivan Pavao II.

DODATAK HRVATSKOM IZDANJU OBITELJSKOG CENTRA

NATUKNICE O NEKIM POJMOVIMA UPOTREBLJENIM ILI VEZANIM UZ SADRŽAJ DOKTRINALNE NOTE

Autonomija — politička — katolik u javnom i političkom životu donosi odluke i zauzima stavovc samostalno na temelju vlastitog stvarnog saznanja i uvjerenja, što je na nekom području poželjno, pravedno, dobro, najbolje ili pozitivno i korisno. On ili ona sami snose konačnu odgovornost za svoje stavove i postupke. Katolički je političar ili javni djelatnik onaj i onoliko čiji su i koliko su njegovi stavovi i odluke u skladu sa etičkim i drugim stavovima Katoličke crkvc i crkvenog učiteljstva.

Crkveno učiteljstvo — Krist je dao vodstvu Katoličke crkve (papi s biskupima) zadatak, obavezu i ovlaštenje da u Njegovo ime objavljuju spoznaje o Bogu, čovjeku, svijetu i o tome što je zaista pošteno, pravcdno, dobro i u skladu s Božjom voljom i zamisli. Katoličkoj crkvi jc obećao i jamči nepogrešivost u takvom nauku.

Čovjekova sklonost zlu — posljedica istočnog grijcha — biti poštcn, marljiv, pravedan, dobronamjcran,

umjeren u jelu i piću, poštivati sebe i druge je čovjeku u pravilu teško i naporno, a ukoliko se to ostvari, lijepo, poželjno i korisno. Biti nepošten, lijen, zlonamjeran, nepravedan, lakom, neumjeren i slično čovjeku može biti lako, a posljedice su ružne, štetne i destruktivne. Čovjekovom svjesnom navikom da u nekom području postupa lijepo i pozitivno, dobro mu postaje lako i čini ga s manje ili bez napora i teškoća.

Demokracija — prihvatljiva — političko ili društveno uređenje u kojem se o zajedničkim stvarima odlučuje izjašnjavanjem onih kojih se stvar tiče, a prihvaća se ono rješenje za koje se izjasni većina. U prihvatljivoj demokraciji bira se između više rješenja, koja su sva poštena i pravedna prema svima na koje se odražavaju posljedice istih.

Demokracija — neprihvatljiva — političko ili društveno uređenje u kojem većina nameće nepravedna, nepoštena i štetna rješenja za sve ili dio ljudi na koje se odnose rješenja. Primjer neprihvatljivog demokratskog većinskog odlučivanja je kada parlament ozakonjuje usmrćivanje nerođene djece (pobačaj) ili starih i bolesnih (eutanazija).

Dobro — etičko — sve što je pravedno, pošteno, zaista konstruktivno. Sve što je izraz dobrote, ljubavi i brige za stvarne interese, korist i radost sebe ili drugoga.

Dobro — etički neutralno — ono što je čovjeku lijepo, ugodno, što ga raduje, a nije po samo po sebi pravedno,

pošteno ili izraz dobrote ili ljubavi i brige – zdravlje, imućnost, dobar posao, uspjeh u poslu ili društvu itd.

Grijeh — osobni — sve što je protiv savjesti, to jest osobnog etičkog uvjerenja jest osobni grijeh. Da bi nešto bilo osobni grijeh trebaju biti ispunjena tri uvjeta: treba biti po sadržaju ili materiji grijeh — znači nepravda i nepoštenje, čovjek treba znati da je to grijeh, i on ili ona treba svjesno odlučiti da to učini. Ukoliko je jedno od troje umanjeno ili uopće ne postoji, grijeh je umanjen ili ga uopće nema.

Grijeh — po sadržaju ili po materiji — je postupak ili čin, mišlju, riječju, djelom ili propustom koji je protiv pravednosti, poštenja, dobrote ili ljubavi, u konačnici protiv Boga.

Individualizam— negativni — tvrdnja i stav da svatko može imati svoj moral i da je ispravno da se svatko ponaša kako hoće bez obzira na tuđa prava, stvarne interese i logiku. Stav, ponašanje i djelovanje bez obzira na stvarna tuđa prava i legitimne interese.

Individualizam — pozitivni — zdrava svijest vlastitog dostojanstva, samostalno zauzimanje stavova i donošenje odluka o svom ponašanju i djelovanju. Prihvaćanje tuđih stavova i mišljenja nakon ozbiljnih provjera i iz slobodnog vlastitog uvjerenja. Poslušnost državi, Crkvi i roditeljima, šefovima, profesorima i drugim autoritetima iz uvjerenja, na temelju vlastitih slobodno donesenih procjena i odluka.

Istina — točna spoznaja stvarnosti kakva jest.

Libertinizam — svjetonazor koji kršćanskoj objavi pokušava suprotstavljati razum i iskustvo, a moralnoj dosljednosti neobuzdanost na području osjetilnog života. Bio je raširen u XVII stoljeću po zapadnoeuropskim zemljama.

Ljudsko dostojanstvo — vrijednost svakog pojedinog čovjeka, koja je neusporedivo veća od bilo koje materijalne ili novčane vrijednosti. Sposobnost da bira i čini dobro i da ljubi, makar zna da može izabrati i činiti zlo. Iz takvog shvaćanja čovjekove vrijednosti proizlazi ozbiljno temeljno poštovanje prema sebi i svakom drugom čovjeku bez obzira na razlike u društvenom položaju, obrazovanju, mentalnim sposobnostima, moralnim kvalitetama, fizičkim karakteristikama, uspjehu u bilo kojem području života. Mi katolici također znamo da je čovjek stvoren na sliku Božju i da je određen za vječni život ljubavi i zajedništva s Bogom, i da smo posvojena ali prava Božja djeca.

Ljudska duša — bitna sastojnica ljudskog bića budući da je čovjek tjelesno — duhovno biće. Bitna čovjekova sposobnost da misli i zna, da bude svjestan samoga sebe, da odlučuje i bira, da voli ili mrzi, da bude zadovoljan ili nezadovoljan, da bude oduševljen u doživljavanju ljepota i punine, ili da bude očajan u doživljavanju pomanjkanja nečega ili ništavila. Katolici znaju

da je čovjek sa svim navedenih sposbnostima besmrtan, da će uvijek osobno postojati.

Ljudska narav — ono što čovjeka čini čovjekom, fizičko tijelo i duh — duša.

Moralni autoritet Katoličke crkve — veliki i opći moralni autoritet i ugled Katoličke crkve temelji se na jedinstvenom i univerzalno prihvatljivom poimanju čovjeka i njegovog dostojanstva i prava na individualnom, obiteljskom, socijalnom, političkom i drugim područjima života. To svoje poimanje Crkva temelji na spoznajama zdravog ljudskog razuma i na Božjoj objavi. Katolička crkva javno objavljuje do u detalje razrađene, jasne i jednoznačne stavove o svim pitanjima i područjima osobnog, obiteljskog, društvenog, ekonomskog, političkog i svakog drugog područja života. Te stavove ne mijenja već dvije tisuće godina. U tome je Katolička crkva jedinstvena i različita od svih drugih kršćanskih denominacija, različitih religija, svjetonazora, ideologija ili drugih grupa i asocijacija. Nitko do sada nije našao uvjerljiv argument protiv bilo kojeg stvarnog etičkog stava Katoličke crkve.

Nametanje morala — neutemeljeni prigovor katolicima i Katoličkoj Crkvi, kada se zalažu za dosljednu zakonsku zaštitu nerođene djece od začeća, za zakonsku zaštitu doživotnosti braka, za dosljednu zabranu prekidanja života bolesnih i starih u programima tako

zvane eutanazije. Glavna zadaća države je da štiti svoje građane od nepoštenih i nepravednih ponašanja i postupaka. Država primjenom pravednih zakona nepoštenim ljudima nameće pošteno i pravedno ponašanje. Kriterij za prihvaćanje katoličkih stavova u zakonima neke države treba biti, da li je ono što katolici traže zaista pravedno i poošteno. Ako je pravedno i pošteno onda to država treba i prihvatiti.

Naravni moralni zakon — zakonitost i svrhovitost upisani u narav svih bića i samog čovjeka. Tu svrhovitost i etičku zakonitost čovjek spoznaje upotrebom i svjetlom zdravog razuma. To su dosljedna i istinita pravednost, poštenje, dobrota i ljubav. Takva pravednost, poštenje, dobrota i ljubav istovjetni su stavovima Katoličke crkve glede međuljudskih odnosa.

Obraćenje — odluka, niz odluka, novi stav protiv zla, nepravde i nepoštenja u vlastitim mislima, riječima i postupcima. Odlučivanje za dobro umjesto dosadašnjeg zla, za pravednost umjesto nepravednosti...

Odgovornost — vlastitost ljudske osobe — čovjek s obzirom da je etički slobodan odlučuje i bira da li će postupiti dobro ili zlo, pošteno ili nepošteno, pravedno ili nepravedno. Vlastiti izbor i odluka povlači odovornost. Zaslugu i nagradu kada se odlučuje na dobro, a osude i kazne kada se odlučuje na zlo.

Opće dobro — »Opće pak dobro obuhvaća sve one uvjete društvenog života u kojima ljudi, obitelji i udruženja mogu potpunije i lakše postići svoje usavršavanje« (Konstitucija Gaudium et spes /74/). Opće dobro ne uključuje dakle samo skup ekonomskih dobara (prirodna bogatstva, industriju, infrastrukturu), ustanove (škole, bolnicc) nego uključuje sve ljudskc i kulturne vrednote koje su neophodne za postizanje savršenstva na koje je Bog pozvao. Pojam opće dobro temeljni je pojam u kršćanskom socijalnom nauku radi uspostavljanja ravnoteže između osobe i društva. Prema kršćanskom socijalnom nauku, čovjek je po svojoj naravi društveno biće pa je pojedinac moralno obavezan djelovati na dobro zajednice.

Pluralizam — etički — tvrdnja ili stav kao da dva ili više različitih, čak suprotnih stavova o tome što je pravedno, prihvatljivo, pošteno i dobro, imaju istu vrijednost, i mogu biti prihvatljivi. Izražava se i mišljenjem i/ili tvrdnjom da svatko ima svoju istinu i svoj moral, a da su makar se i isključuju, jednako vrijedni. Etički pluralizam je neprihvatljiv jer tvrdi da su i laž, netočnost, nepravda ili nepoštenje prihvatljivi, ako netko ili neki to zastupaju. Prihvatljiva i prava demokracija se osniva na činjenicama i stvarnom poštenju i pravednosti.

Političke utopije — procjene, stavovi i nastojanja da se, ne uzimajući u obzir čovjekovu sklonost zlu, na zemlji

ostvaruje idealno, pravedno, lijepo i pošteno društvo, bez svijesti da konačnu pravdu ostvaruje samo Bog na pojedinačnom i zajedničkom sudu nakon prestanka zemaljskog života.

Politički pluralizam — pozitivni — razne političke opcije, koje uvijek, dosljedno, postojano i neopozivo uvažavaju stvarnu pravednost, poštenje i dobrotu, a razlikuju se po načinima ostvarivanja općeg dobra i procjenama koja su rješenja pravednija i bolja.

Politički pluralizam — negativni — koji zastupa etički relativizam, pa tako nastaju razne političke opcije koje ne uvažavaju uvijek i dosljedno stvarnu pravednost, poštenje i dobrotu. Primjer negativnog političkog pluralizma su političke opcije koje toleriraju i ozakonjuju prekidanje života nerođene djece, bolesnih i slabih (pobačaj i eutanazija) ili ozbiljno narušavanje zdravlja (sterilizacija i kontracepcija).

Pravo — neotuđivo — pravo, koje čovjek ima kao ljudska osoba, po svojoj naravi, po tome što je uopće čovjek. Takva prava država i društvo treba poštivati i braniti. To je npr. pravo nevinog čovjeka na život, na osnivanje obitelji, da ima djecu, da posjeduje imovinu.

Pravo — otuđivo — pravo koje čovjek ima dogovorom. Npr. pravo na besplatno školovanje ili liječenje.

Pravo glasa — aktivno — pravo da čovjek bira svoje vođe, predstavnike i dužnosnike u društvenom ili političkom životu.

Pravo glasa — pasivno — pravo čovjeka da bude biran kao vođa, predstavnik ili dužnosnik u političkom i društvenom životu.

Relativizam — etički — pristup i stav kao da postoji više jednakovrijednih, makar različitih i/ili suprotnih etičkih stavova o istom pitanju ili području. Kao da ne postoji sigurno, jednoznačno, razumljivo i prihvatljivo saznanje i informacija o tome što je u nekoj situaciji ili odnosu zaista pošteno i pravedno, odnosno nepošteno i nepravedno.

Relativizam — vjerski — stav i pristup kao da su sve vjere jednako vrijedne i važne usprkos tome što imaju različite i/ili suprotne stavove o Bogu, čovjeku, svijetu, odnosima među ljudima, odnosu s Bogom.

Savjest — informirana — čovjekovo saznanje i uvjerenje što je dobro ili zlo bazirano na stvarnosti ili stvarnim činjenicama.

Savjest kao sposobnost — specifična čovjekova osobina po kojoj razlikuje dobro i zlo, pravdu od nepravde, poštenje od nepoštenja...

Savjest kao sud, prosudba, pravorijek — sud u konkretnoj stvarnosti o tome što je dobro, a što zlo, na temelju čovjekovog stvarnog saznanja i uvjerenja što je

dobro, pošteno, pravedno, ispravno ili prihvatljivo odnosno što je nepošteno, nepravedno, protiv ljubavi i dobrote, neprihvatljivo. Naglasak je na stvarnom saznanju i uvjerenju. Čovjek prepozanje stvarnos saznanje i uvjerenje kada se s potpunom iskrenošću i spremnošću da prihvati svaki pa i najzahtjevniji odgovor, pita što je u nekom slučaju ili situaciji zaista ispravno, pošteno i dobro.

Savjest — katolička — saznanje i uvjerenje što je dobro ili zlo, kad je i koliko je u skladu sa stvarnim stavovima Katoličke crkve i crkvenog učiteljstva.

Sloboda — etička — mogućnost biranja; u istim okolnostima, uz iste utjecaje čovjek se može odlučiti i pošteno i nepošteno, i pravedno i nepravedno, s ljubavlju i bez ljubavi. Dok se odlučuje za dobro, on zna da se može odlučiti i za zlo. Dok se odlučuje za zlo, zna da se može odlučiti za dobro.
Okolnosti, doživljaji i informacije utječu na čovjeka. Čovjek može odabrati i prihvatiti samo ono što poznaje. Međutim uz iste informacije i saznanja čovjek se može odlučiti i pozitivno i negativno, i konstruktivno i destruktivno.
Ta etička sloboda je bitna odrednica čovjeka–osobe.

Sloboda — odgovornost — dvije su neodvojive stvarnosti. Na temelju etičke slobode, čovjek je odgovoran za svoje riječi, postupke i propuste pred ljudima, a

pred Bogom je odgovoran također i za misli koje prihvaća. Odgovornost se temelji na činjenici da je mogao drukčije i suprotno odlučiti. Odgovornost za vlastite misli, riječi, postupke i propuste znači zasluge i nagrade ako su pozitivni, konstruktivni, pravedni i dobri, a osude i kazne, ako su loši.

Odgovornost postoji zato i samo onda kada je čovjek mogao drukčije i suprotno odlučiti, a to mogu duševno zdrave osobe. Etička sloboda je dakle jedan od znakova duševnog zdravlja.

Sloboda — samoostvarenje — potvrditi i optimalo razviti svoje sposobnosti i mogućnosti kroz odluke za pravednost, poštenje, konstruktivnost, dobrotu i ljubav. Uvijek kada se čovjek odlučuje za pravednost, poštenje, dobrotu, ljubav, konstruktivnost ili poštovanje prema sebi ili drugima, on ostvaruje sebe onakvim kakav treba biti i kakav je vrijedno biti, on ili ona sebe čini vrijednim, dragocjenim, pozitivnim.

Sloboda savjesti — čovjekovo neotuđivo pravo da bez vanjske prisile traži i spoznaje stvarnost, istinu i činjenice o tome što je dobro, a što je zlo, što je ispravno i prihvatljivo, a što lažno i neprihvatljivo. Slobodu savjesti treba razlikovati od slobode da čovjek čini nepravedna i nepoštena djela. Odgovarajuća vanjska zakonska prisila je potrebna i pravedna, kad sprečava da se čovjek, pojedinac ili skupina ponaša i postupa nepravedno, zlo i protiv dobrote i ljubavi.

Sloboda — vjerska — Pravo čovjeka da bez vanjske prisile traži istinu o sebi, Bogu, svijetu i vjeri i da bez vanjske prisile prihvaća ono što sazna ili razumije kao točno, realno i istinito o sebi, Bogu, svijetu i vjeri.

Sloboda — zloupotreba — Kada se čovjek odlučuje za zlo, nepravdu, nepoštenje, protiv dobrote i ljubavi on zlo (negativno, destruktivno, štetno) upotrebljava etičku slobodu.

Sprečavanje većeg zla — činiti manje zlo da bi se izbjeglo veće — treba razlikovati etičko zlo kao nepoštenje i nepravdu, i zla, koja škode i smetaju, ali su sama po sebi etički neutralna, npr. bolest, neimašitna, gubitak novca, nezaposlenost, itd. Nepravda i nepoštenje nije nikada prihvatljivo. A stvarno je i nemoguće nekom manjom nepravdom spriječiti veću nepravdu. Neprihvatljivo je također da se nekom nepravdom i nepoštenjem pokušava ukloniti ili se uklanja neko zlo koje je etički neutralno. Prihvatljivo je jedino da se manjim etičkim neutralnim zlom sprečava veće etički neutralno zlo, kao npr. operacijom tj. ranjavanjem tijela se ukloni dio želuca da bi se uklonila nemogućnost probave. Prihvatljivo je također da se etički neutralnim zlom, spriječi etičko zlo, na primjer zatvori se kriminalac, da ne bi mogao činiti nove zločine.

Tolerancija — konstruktivna — podnašanje, uvažavanje i poštivanje ljudi ma kakvi bili. Podnašanje po-

našanja, društvenih pojava, mišljenja, koja su različita od našega, a nisu nepoštena i nepravedna. Takva tolerancija razumije i opravdava čovjeka, ali osuđuje i sprečava zli postupak i ponašanje. Papa Ivan XXIII. tako kaže da grijeh osuđujemo, a grešnika prihvaćamo, razumijemo i usmjeravamo prema istini i dobru.

Tolerancija — destruktivna — podnosi i ne sprečava štetno, nepravedno, destruktivno i nepošteno ponašanje, posebno kada je usmjereno prema drugima, slabima i marginaliziranima.

Vjerski indiferentizam — stav, ponašanje, razmišljanje, kao da nije važno i da je svejedno da li Bog postoji ili ne, je li katolička vjera zaista od Krista ustanovljena i željena ili nije, i je li Katolička crkva u nekom svom stavu u pravu ili nije.

Vrline — pozitivne čovjekove moralne karakteristike. Pravednost, poštenje, marljivost, velikodušnost, umjerenost u jelu i piću, veselje što je drugome dobro, darežljivost, roditeljska ljubav, radost, poštovanje prema sebi i drugima, razboritost, jakost, hrabrost…

Zlo — etičko — sve što je nepravedno, nepošteno i protiv dobrote, ljubavi i konstruktivnosti.

Zlo — etički neutralno — ono što čovjeku škodi, što mu je neugodno, što ga žalosti i smeta, a nije samo po sebi nepošteno i nepravedno – bol, bolest, neimaština, neuspjeh, doživljene nepravde, neljubeznosti i slično.

Zlo — čovjekova sklonost zlu — činjenica i iskustvo, da je čovjeku teže biti dobar nego zao, da je čovjeku lakša lijenost nego marljivost, lakše živjeti na tuđi račun, nego na svoj, da je lakše lagati i biti neiskren, nego govoriti istinu i biti iskren, da je lakše na uvredu reagirati uvredom, nego ostati pristojan, da je lakše i ugodnije osvetiti se, nego oprostiti, da je lakše biti neumjeren u jelu i piću, nego biti umjeren, da je lakše vrijeđati, nego poštivati, da je lakše biti škrt nego darežljiv, da je lakše zaviditi, nego se veseliti tuđem dobru i uspjehu, da je lakše biti ljut i nervozan, nego miran i strpljiv, da je lakše popuštati nepoštenim porivima na području spolnosti, nego na području spolnosti biti dosljedno pošten i pravedan. Sticanjem navike dobrog i poštenog ponašanja, čovjeku postaje sve lakše dobro, pravedno i pošteno ponašanje.

Etičko neznanje - vanjski uzroci - premalo kvalitetnog rada na širenju točnih spoznaja o tome što je zaista pravedno, pošteno i konstruktivno.

Etičko neznanje - osobni uzroci - premalo razmišljanja i iskrenog traženja što je zaista pravedno, pošteno i konstruktivno, i što je prava dobrota i ljubav. Iskreno traženje uključuje stvarnu spremnost da se prihvati i prakticira svaki rezultat takvog traženja, ma koliko bio zahtjevan i/ili težak.

Iz natuknica

Demokracija — prihvatljiva — političko ili društveno uređenje u kojem se o zajedničkim stvarima odlučuje izjašnjavanjem onih kojih se stvar tiče, a prihvaća se ono rješenje za koje se izjasni većina. U prihvatljivoj demokraciji bira se između više rješenja, koja su sva poštena i pravedna prema svima na koje se odražavaju posljedice istih.

Demokracija — neprihvatljiva — političko ili društveno uređenje u kojem većina nameće nepravedna, nepoštena i štetna rješenja za sve ili dio ljudi na koje se odnose rješenja. Primjer neprihvatljivog demokratskog većinskog odlučivanja je kada parlament ozakonjuje usmrćivanje nerođene djece (pobačaj) ili starih i bolesnih (eutanazija).

Istina — točna spoznaja stvarnosti kakva jest.

Savjest kao sposobnost — specifična čovjekova osobina po kojoj razlikuje dobro i zlo, pravdu od nepravde, poštenje od nepoštenja...

Savjest — informirana — čovjekovo saznanje i uvjerenje što je dobro ili zlo bazirano na stvarnosti ili stvarnim činjenicama.

Savjest — katolička — saznanje i uvjerenje što je dobro ili zlo, kad je i koliko je u skladu sa stvarnim stavovima Katoličke crkve i crkvenog učiteljstva.

Ovaj primjerak Vam daruje
Udruga Obiteljski Centar
Kaptol 10, PP 579, Zagreb tel 3697 026 i 481 4687, fax 3697 145
e-mail: familycenterzagreb@gmail.com

ISBN 978–953–99181–0–9